

Digitales Brandenburg

hosted by **Universitätsbibliothek Potsdam**

Sefer Yeri'at Shelomoh ...

Pappenheimer, Salomon Seligmann

המלש, מיהנפפ

Dyhernfurth, [5]571 [1810/11]

כ העירי

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-8834

מדבריי שמוציאין ממנו שמו (קאלאחיטום) שלמי
 שהוא עגול חמר על בקועו והתחלקו לשון פלוח . וכן
 יפלה כלותי (אוזב ט"ו י"ג) שהכליות עגולות .
 תברענה ילדיהן תפלחנה (סס ל"ט ג') שהרחם והשליא
 עגולים והאולה כורענה ומשהוחתת כ"כ עד שתבקע
 השליא וסדקת הולד לחוצ' . וכן יפלה חץ כבדו (משלי
 ז' כ"ג) שהכבד כפי שמוחת בבטן עושה צורת עגול
 גם היא עגולה בצד החצון . ואומר כמו פולה ובוקע
 בארץ (תלים קמ"א ז') כנוי לרעד המתהווה בבטן
 הארץ שמפלת הרים שהם עגולים ע"פ הרוב ועושה
 ג"כ הקרקע בקעים בקעים . ומלת בארץ אינו ר"ל
 על הארץ כ"א חוד הארץ כמו בבית בעיר דהיינו חוד
 הבית והעיר . ופלה ובוקע תאר שלא נוכר שם המתואר
 כמו חטובת אטון מזרים , עדר הקצובות , ואין א"כ
 פלה ובוקע שני פעלים מענין אחד כמו שחשבו המפרשים
 אבל הם ב פעלים חשני ענינים ובשני גופים , שפלה
 שב על ההרים טעשים ע"י הרעד פלחים וחתיכות
 ובוקע שב אל הקרקע הפשוטה השטחית טעשית ע"י
 הרעד בקעים וחריוץ לא לפלחים עגולים שהיא שטוחה
 בשוה עם שטח כל הארץ אבל ההר גוף נפרד ואפשר
 לו להתפרק לחתיכות :

ויש עוד מלות שמפרשים מלשון בקוע . כמו מלת
 שסוף ויסוף שמואל את אנב (ש"א ט"ו כ"ג) .
 ומלת פשרו כמו דרכי סורר ויפשמני (איכה ג' י"א) .
 אך לפי שאין לאלה התבות דמיון במקרא לא נדע
 פירושם ואם יש לחזרם עם לשון בקוע יהי ענין סוף
 מין הריגה כעשה ע"י בקוע שמכה בחרב על הראש
 ומבקעו לשנים (קאסף שאלטון) שיש בהריגת חרב
 כמה אופנים ע"י כריתה שחוקך את הראש מן הגוף
 וע"י דקירה שחוקק את החרב בבטן וכיוצא בזה . וכל
 שהוא מכה בחרב על הראש כדי לבקעו יקרא סוף .
 וענין פשה יהי בקוע המחשבה והרצון ורצון הדעת וכענין
 ויסע דוד את אגשו בדברים המצואר לעיל דהיינו
 בקיעת הדעת והרצון שקנהו נוטה אל הקיום וקנתו
 נוטה אל השלילה ואין כאן הסכמה שלמה ללד א' מאופני
 הסוחר , הסך מה שנקרא לב שלם ודעת שלמה . אלא
 שסע לשון מושאל מן שסע של בקיעה גשמיית כמו
 ושכעת שסע פרסות . ושפח חללת הנחתו על בקיעת
 המחשבה והרצון . אלא שחז"ל עשו גם מן פשה שמוש
 ללשון בקיעה גשמיית כגון אילן שנפשה קושרין אותו
 (שביעית פ"ד) . ושעור המאמר דרכי סורר ויפשמני ,

ההישרה היא שאדם לוקח במחשבתו להשלים כל עניניו
 ע"כ התקון והתועלת נקרא דרך (סאר האבנים) ומלת
 סורר ענין עוות (אם שפעכטיג) כמו סורר ומורה .
 כתף סוררת . אלא שמלת סורר כאן פעל יונא ושב אל
 הקב"ה וכענין ושב את שבותך . והיינו שהקב"ה הסיר
 דרכי ולא נתנני להגיע אל התכלית המבוקש שהייתי
 מוסכם אליו (אם שפעכטיג גיזאגט) והוא הסך תמי
 שנאמר בו יחילו דרכי בכל עת וכל דרכי הסכנת .
 ויפשמני הוא שוב ענין בפ"ע שמלבד שהסיר דרכי
 שהייתי מוסכם להם כי גם את עצמי בלכל מחשבותי
 ורצוני והכנסני בתוכנת הספק תמיד מה לעשות שהוא
 שסוע ובקוע הרצון ע"כ שמני שומם דהיינו שמוה
 ומורבן הדעת כענין נתנני שוממה היו בני שוממים
 שאין שוממה גדולה משממת הדעת . כשאין האדם יודע
 מה לעשות . אך הפייטן בסליחות של שני קמח חיבר
 פשה ושסוף זה לזה ועשה מן שסוף נושא ושפח נושא
 באמרנו שפלים ונבויס פשוטי שסוף . ואינו יודע לכוון
 הלשון . שלפי לשונו זה יהי' שסוף שם ושפח תאר
 כענין וחשופי שם . יצורי עולם . ולא נמצא בשום
 מקום שיהי' שסוף שם . ואולי הוא כפל לשון מענין
 אחד כמו אדמת עפר . והסבתם את העיר
 הקף :

יריעה כ

קרע . פרם . הנחת שניהם בשחוף על החלק
 הדבר שלא כסדרן (צר רייסן) .
 וההבדל ביניהם כי קרע מורה על פעל הקריעה כל
 שלא יתחלק הדבר כסדר המתחלקים ע"י סכין ושאר
 כלי שהחוד ישר הולך נקרא קריעה (רייסן) הן
 שיתקרע בכח היד כגון ויקרע שמלתיו . וקרע אהו מן
 הבגד (ויקרא י"ג) והן שיתקרע מאליו כמו הנס
 המזבח נקרע (מ"א י"ג ג') . ורוב לשון קריעה בדבר
 דך שנוה לקרעו כשהופשין בו בחוזק כגון בגדים ומיני
 צמר ואומר לא קרעת שמים (ישעי' ס"ג י"ט) שהשמים
 דבר דך . ותקרעי צפוך עיניך (ירמיו' ד' למ"ד) .
 אבל פרם , הנחתו על איכות הקריעה שאע"פ שעושין
 את הקריעה שלא במחכוון יש הפרש בקריעות כפי איכות
 הדבר שמתקרע . יש שלא נעשה בדבר רק קרע אחד
 וכל שיהי' נקרע לקרעים רבים צריך לחזור ולקרוע
 כענין ויקרעה שנים עשר קרעים (מ"א י"א ל') וכל
 חלק

יריעות שלמה

חלק ג יריעה כ כא

חלק הקרע יקרא קרע . ויש דבר שבקריעה אחת
יתחלק הדבר לקרעים רבים כפי הרבנות הדבר וסדור
חלקיו ועל אופן זאת הקריעה ש"י קריעה אחת נעשו
הרבה קרעים לימין ושמאל כפ"א הונח פעל פרס (צר
שליסן) כמו בגדיו יהיו פרמים (ויקרא י"ג מ"ה)
ובגדיו לא יפרס (שם כ"א י"ד) וגורת פרס מן פר
לשון התפוררת והיינו חלוק לחלקים רבים שיתפורר
הדבר ע"י קריעות בהתפורר האבק ומ"ס פרס מ"ס
האמתי' ומוצא בשרשים שרש פר . והפרימה כוללת
לפ"י הקריעה בדרך כלל שכ"מ שנאמר לא יפרס נכלל
ג"כ שלא יקרע שא"ל לפרימה בלי קריעה אלא שחופס
לשון פרימה בדבר שבטבעו הוא מתקרע לקרעים הרבה
מוד בשמתחילין לקרעו אבל אין משש בדבר אם יתקרע
לשנים או להרבה חלקים וכענין שאמרו בש"ס (מכות
ס"ג וסוטה ס"א) אם נקרעו נקרעו ואם נפרמו נפרמו .
ור"ל שאינו צריך לדקדק אם נתקרעו רק לב' חלקים
או ליותר חלקים . ולהרב בהרמורה שם עוד פירושים
אחרים וכולם שווים לעונה :

יריעה כא

כתח . שף . כתש . שחק . טחן .

דך . הפעל הוא הנקרא בל' בני אדם שפשוף
היינו שמשפטים דבר בדבר שעי"כ התבטל
צורתו של אחד הוא שהונחו עליו אלה המלות בדרך
כלל (רייבן) וההבדלות שביניהם הם חלוסי אופני
השפשוף וחלוסי איכות הדברים שנעשה בהם השפשוף .
שם דבר שצריך שפשוף רב כשהוא דבר קשה ויש שאין
צריך רק שפשוף קל כגון דבר רך . ויש שפשוף שאינו נוגע
רק בחלק החזון של דבר ויש שנוגע בכל הדבר ומחלקו
לחלקים דקים . יש שפשוף בדבר יבש ויש בדבר לח
וכיוצא בזה . הונח פעל כרת . על השפשוף הנוצרה
ובדרך כלל בין בדבר קשה כגון ואכות אהו טחון היטב
(דברי' ט' כ"א) . וכתח נחש הנחשת (מ"ב י"ח ד') .
ונחתו חרבתם לאחים (ישעי' ז' ד') . ולא ימלא
בזכותו אדם (שם ל' י"ד) . ובין בדבר רך כגון
ומעוך וכחות (ויקרא כ"ב כ"ד) היינו ששפשומו
הביצים כ"כ עד שנעשו כמו ריר (צר ריבן) . ואמר
בשמן של חנרה ושל מנחות שמן וית וך כתיב (שמות
כ"ו כ') . בשמן כתיב דנע הדין (שם כ"ט מ') אמרו

חז"ל (מנחות ד' ס"ו) אין כתיב אלא כתח . אין
ר"ל שאלת כתיב אינו סובל רק לשון כתיבה שהרי
כתיבה לחוד וכתיבה לחוד . ועוד שהכתיבה היא מה
שנעשה במדוכה וכפי מה שיתבאר לפנינו ואלו הי' כותש
את הזמים במדוך הי' ג"כ השמרים ומתערבין עם
השמן מכה ההדכה ולא הי' שמן וך . וגם הי' צריך
לומר שמן וית כתיב או נדוך ולמה אמר כתיב . אבל
כוונת הש"ס שכתוב האמור כאן אינו אלא לשון כתיבה
שנלשון חכמים שנלשונם ז"ל מורה שם כתיבה על כל
מיני פריכה והתפוררת דבר קשה בין במדוך בין שלא
ע"י מדוך וצ"ל לאבוקי שלא לטחון הזימים תחלה ברחים
כמו שטוחנין אותם אח"כ . רק ישפסם תחלה היטב
ביד או בכלי שיתחכו זה בזה עד שיתפתח העור ויאל
השמן הוך בלי דומק (פר רייבן) שגם התפרק עוד
הזית ע"י חכוך ושפשוף מרובה יקרא כתיב . וכן
ויכוס ויכתוס (במדבר י"ד מ"ה) . ויכתו אהכס בשעיר
(דברי' א' מ"ד) לשון כתיבה (אויף געריבן) . כי
מלת ויכוס הוא הריגת האנשים ומלת ויכתוס הוא
כתיבת מערכת הנצב שלא נשאר שנים זה אלא זה
רק נרמו זה לכאן וזה לכאן . והנה בפעל הכתיבה אין
בו התחלקות הדבר כולו לחלקים דקים כ"א התחלקות
השטח החזון של דבר והשתנות צורתו החזונה ע"י
שפשוף מרובה הרי הוא אומר ואכות אהו טחון היטב
(דברי' ט' ו') ואלו הי' צמובין ואכות חלוקה לחלקים
דקים לא הי' שוב צריך לומר טחון כ"א רק ואכות אהו
היטב א"ו שאין צלשון כמות רק הפסד השטח החזון
והונח על התחלק הדבר כולו לחלקי דקים פעל טחן
(מאהלען . צר מאלמען) כענין שטוחנין גרעיני התבואה
שיתחלקו הגרעין כולו לקמח ואבק דק . כמו ויטחן
עד אשר דק (שמות ל"ב כ') וענין דק לפי שיש טחינה
בטה שיטארו חלקי הגרעין גסים כחול הגם כשאין אבני
הרחים נפוסים ודחוקים זו על זו היטב ויש טחינה דקה
עד שיתחלקו הגרעין לאבק ויהי קמח כשאבני הרחים
חכופים יותר זו על זו לזה אמר עד אשר דק כלומר
טחינה דקה . וכן ומחמו ברחים (במדבר י"א ח') .
ובטלו הטחנות (קהלת י"ב ג') כלומר השיינים הטחנות
את המאכל אבל גוף הטחינה שפשוף מרובה עד
שיתחלק הדבר כולו :

והנחת שף . על השפשוף הקל . והיינו בדבר
רך שא"כ שפשוף רב ובקל יוספד
נורטו . כמו יוסף ראש ואתה שפוטט עקב (בראשית
ג' ט"ז)